

TOPONYMA JAKO KULTURNÍ HODNOTA A ZDROJ INSPIRACE¹

Jana Pleskalová

Abstrakt:

V první části kapitoly je sledována výpovědní hodnota toponym z hlediska vývoje češtiny a společnosti, která ji užívá, a to od počátků české státnosti až do dnešních dnů. Příklady na využití výpovědní hodnoty toponym pro dějiny českých zemí jsou čerpány z významných českých kronik – Kosmovy Kroniky české, Kroniky tak řečeného Dalimila a Hájkovy Kroniky české. V druhé části kapitoly jsou představena toponyma jako kulturní hodnota, citlivě reagující na proměny krajiny i dané společnosti, v jejichž rámci krystalizuje živá toponymie a tvoří součást jazykové krajiny. V třetí části kapitoly je věnována pozornost předpokladům úspěšného výzkumu toponym, které zajišťují, aby tento významný zdroj inspirace našeho poznávání poskytl pravdivé a hodnotné informace: 1) výběr spolehlivých pramenů, popř. volba spolehlivých respondentů, 2) správné přečtení zápisu toponyma spojené s lokalizací objektu, 3) znalost místních strukturních typů, např. při hledání zaniklých osad podle toponym, 4) správné pochopení nářečních podob, 5) dobrá znalost jazyků, které se při utváření toponymie uplatnily (pro české země především čeština, němčina, pro starší období alespoň základy latiny), 6) dobrá znalost pojmenovávaného objektu (i zaniklého).

Abstract:

Klíčová slova: hodnota, inspirace, kultura, toponyma, zdroj

Keywords:

VÝPOVĚDNÍ HODNOTA TOPONYM V DIACHRONNÍM POHLEDU

Toponyma – stejně jako antroponyma – jsou od počátků své existence opředena jistým kouzlem. Jejich tvůrci do nich vkládali své naděje a přání (vzpomeňme na starobylá jména ochranná a přací, např. stč. antroponymum *Děd* 'at' pojmenovávaného ochraňuje jeho děd' nebo pozdější osady *Bůhzdař*, *Chraňbože*); tato víra v magickou sílu proprií dlouho přetrvávala a ve zbytcích přežívá dodnes. Ještě ve 20. století se v naší zemi místy uchovávala pověra, že se jméno nesmí vyrazit před křtem, aby bylo dítě uchráněno před zlými následky,

¹ Příspěvek vznikl v rámci projektu Nový encyklopedický slovník češtiny online – GAP406/11/0294.

popř. před smrtí. A dodnes platí, že rodiče nevolí pro své dítě jméno, které nosí někdo, kdo je jim velmi nesympatický. To je však pouze jeden z rysů podílejících se na vysoké výpovědní hodnotě proprií. Mnohem častěji to jsou zvolené pojmenovací motivy, které vypovídají o pojmenovávaném objektu (specifikováno na toponyma): **kde** se nachází (*Podhradí*), o **jaký objekt** se jedná (*Hory*), **jaké** má vlastnosti (*Písečná*) s podtypem **za jakých okolností vznikl** (*Žďár*, poukaz na úspěšnost/neúspěšnost – *Bída*, upozornění na nebezpečí – *Pozorka*), nebo **komu** objekt patří (zahrnuje jak vlastnický, tak jiný vztah k určité osobě, a to i právnické – *Benešov*, *Opatov*); variantou posesivity jako pojmenovacího motivu je honorifikace (*Havířov*). Jde o obecně platné pojmenovací principy vlastních jmen postihované v české onomastice tzv. vztahovými modely (podrobněji Šrámek, 1972, Pleskalová, 1992, Šrámek, 1999, s. 36–50). Vzhledem k tomu, že se opakují – i když mnohdy v různých modifikacích – a často označují za podobné situace podobné objekty (pole, louky, pastviny, lesy, hory, řeky, osady...), vytvořily se v jednotlivých jazycích k jejich vyjádření určité strukturní (názvotvorné) modely a typy, které v sobě skrývají onu důležitou výpovědní hodnotu obsahující fakta i představy, a záleží na uživateli, zda a jak ji využije.

Tyto snahy se v českých zemích datují od počátků naší státnosti. K nejstarším patří výklady proprií v Kosmově Kronice české: např. k r. 1067 je uváděno jméno hradu *Podivín* (8,5 km ssz od Břeclavi) s následujícím výkladem: „...hrad tamže ležící uprostřed řeky Svratky, Podivín, nazvaný tak podle svého zakladatele Podivy, Žida, později však křesťana.“ (Kosmova Kronika česká, 1975, s. 134, přeložil K. Hrdina). Známé jsou rovněž výklady proprií v Kronice tak řečeného Dalimila. Např. jméno hory *Říp* je chybně vyvozováno ze stč. slovesa *zřieti* ‘dívat se’ : „Ale s té hory na zemi zřechu, pro to tej hůře Říp vzděchu.“ (Staročeská kronika tak řečeného Dalimila 1, 1988, s. 105). Ve skutečnosti je jméno *Říp* původu před slovanského: má základ v germánském **rip-* ‘hora, vyvýšenina’, jež má latinskou paralelu v slově *ripa* ‘břeh, svah, úbočí’. Slované přejali jméno patrně od zbytku germánských kmenů, jimž hora sloužila jako důležitý orientační bod (Lutterer – Šrámek, 2004², s. 231).

Ovšem k nejzajímavějším etymologiím v naší historii patří bezesporu výklady vlastních jmen v Hájkově Kronice české (dále jen Kronika), díle pozoruhodným svým obsahem i proměnlivou oblibou. Nově o něm pojednává publikace Na okraj Kroniky české (Linka (ed.), 2015), která navazuje na kritické vydání Kroniky české (Hájek z Libočan, 1541/2013). Přestože máme k historické věrohodnosti Hájkovy Kroniky řadu kritických výhrad (podrobněji např. Kolár, 1981, s. 7–24), nelze opomenout fakt, že svým líčením

dávných dějinných událostí dovede Kronika zaujmout i současného čtenáře. Dodejme, že na přitažlivosti Kroniky mají lví podíl 1) vlastní jména a 2) způsob jejich využití.

Ad 1) Naše tvrzení se týká především poutavého líčení dávné minulosti (zejména období 644–900), kdy autor v chronologickém sledu detailně probírá počátky dějin českého národa od jeho praotce Čecha. Toto téměř „bílé místo“ v našich dějinách zaplnil autor různými událostmi a oživil je řadou postav. Přesvědčivost vyprávěného je podpořena tím, že jednotlivé osoby nejsou anonymní, nýbrž mají vlastní jména (viz též Kolár, 1972, s. 65–70): k r. 657 *Manuch*, přítel praotce Čecha, *Rábus*, syn *Manuchův*, 677 *Boták*, člověk z Krokova rodu, 721 zeman *Domaslav*, „dosti znamenitý a na dobytek velmi bohatý“, 825 tesař *Brašík* atd. (Hájek z Libočan, 1541/2013, s. 35, 38, 51, 123). Podobnou úlohu mají pojmenované osoby, skutečné i fiktivní, také při zobrazování dějin dalších vývojových období.

Ad 2) Hájek často opírá svá tvrzení o výpovědní hodnotu proprií, ať už skutečnou či domnělou. Antroponyma někdy vypovídají o charakteru postavy a jejím začlenění do děje (srov. např. výše citovanou charakteristiku zemana *Domaslava* jako muže „dosti znamenitého a na dobytek velmi bohatého“, která vlastně naznačuje, že byl „doma slavný“), toponyma zase často dosvědčují zakládání různých objektů (zejména osad a hradů). V největší míře byla „výpovědní“ hodnota proprií využita při zobrazení starobylého období 7. až 9. století, protože z té doby jsou historické zprávy o českých zemích poměrně kusé a historicky doložená toponyma zcela ojedinělá. S Hájkem se však dostáváme do dávné minulosti, v níž např. v r. 671 založil *Turesk* dvůr *Tursko*, r. 676 začal *Chyř* stavět ves *Chyřín*, v r. 730 založil *Vrš* ves *Vršovice* a zavázal se, že bude se svou čeledí sloužit knížeti Přemyslovi a kněžně Libuši, r. 746 založila Tetka město „a pro svého muže *Slavoše* kázala jemu jméno *Slavošov* dáti“, r. 763 založil *Býd* *Bydžov*, r. 786 postavil *Střih* hrad *Střihov*, r. 840 si dal *Zbraslav* postavit „dvůr krásný a příbytek rozkošný“, který nazval *Zbraslav*, r. 855 kníže *Vlastislav* založil město *Vlastislav* atd. (Hájek z Libočan, 1541/2013, s. 36, 38, 61, 80, 90, 102, 130, 140). Mnohé Hájkovy etymologie toponym jsou sice nesprávné nebo zavádějící (nadto osady, jejichž založení klade Hájek do konce 9. století, byly ve skutečnosti založeny mnohem později), nelze však přehlédnout fakt, že si byl autor vědom vysoké výpovědní hodnoty toponym a že ji – podle svých znalostí a tehdejších možností – plně využíval pro své dějiny. Přes většinu chybných výkladů nemůžeme Hájkovi upřít to, že dal do souvislosti oikonyma na *-ov*, *-ín*, *-ovice* (příp. i typ *Zbraslav*) se zakládáním měst, osad, dvorů, hradů atd. včetně zapojení honorifikačního motivu (viz výše *Slavošov*). Jeho Kronika česká, jakož i řada jiných děl obsahujících výklady toponym (podrobněji viz Šrámek, 2007), přesvědčivě dokazují, že povědomí o velké výpovědní hodnotě zeměpisných jmen provázelo a dodnes provází jejich

užívání. Záleží ovšem na míře jistých znalostí, které jsou potřeba k odkrytí jejich skutečné výpovědní hodnoty.

TOPONYMA JAKO KULTURNÍ HODNOTA

Se vzrůstajícím zájmem o vlastní jména a s rozvojem vědních disciplín, které se jimi zabývaly, byly informace skryté v toponymech postupně odhalovány a zpřístupňovány jejich uživatelům (podrobněji viz např. Šrámek, 2007). Tím se toponyma stala majetkem celého národa (těch, kdo o ně jeví zájem) a zároveň kulturním dědictvím, vypovídajícím nejen o pojmenovaném objektu a jeho pojmenovatelích, ale i o dějinách daného regionu/území a společnosti, která jméno užívala a dodnes užívá. Není to však kulturní dědictví jednou provždy dané, mění se zároveň s proměnami dané oblasti a příslušné společnosti. Např. na začátku 20. století se již neužívala řada pomístních jmen doložených v tereziánském a josefinském katastru, tedy v 18. století (Pleskalová, 1999), v druhé polovině 20. století byla naše krajina a její toponymie podstatně změněna především v důsledku odsunu Němců a následné kolektivizace (Pleskalová, 1989, Matúšová 2007, ad.). V současné době jsme svědky dalších změn; na nich se významně podílejí četné nové stavby, které svou důležitostí a mnohdy i nápadností vzbuzují ve svém okolí pozornost a stávají se významnými orientačními body stejně jako kdysi *Říp* (továrny, obchodní centra, různé architektonicky nápadné nebo pro život v místě potřebné budovy apod.). Prodejna značky Husqvarna v obci Pražmo zavedla podnět ke vzniku toponyma *U Huskvarny* (David – Mácha, 2014, s. 131), v souvislosti s vybudováním přivaděče pro žermanickou přehradu vznikly názvy *Přivaděč*, *Dvacítka*, *Osmnáctka* (čísla splavů na přivaděči), *Nový most* (Mácha, 2013, s. 53). Nová jména se zařazují do místní toponymie (především nestandardizované), stávají se součástí jazykové krajiny, a to mnohdy na úkor starých anoikonym a názvů místních částí, především těch, které označují objekty dnes již zaniklé nebo podstatně změněné. Tento proces je nepřetržitý, v každém časovém období obsahuje daná toponymie všechna potřebná jména pro orientaci v daném terénu. V ní mají pevné místo ta jména („stará“ i „nová“), jejichž společným rysem je schopnost spolehlivě plnit základní onymické funkce (pojmenovací, identifikační, individualizační, diferenciativní), a labilní postavení ta, která tuto schopnost ztrácejí (často po zániku nebo změně pojmenovávaného objektu, popř. ztrátě jeho důležitosti), tzn., udržují se v generaci „pamětníků“, avšak v dalších generacích postupně vychází z užívání. Lidé užívají místní toponyma podle svých komunikačních potřeb. Toponymie užívaná drobnými zemědělci – starousedlíky nebo lesními dělníky se většinou výrazně odlišuje od toponymie místních chatařů (mnozí z nich si vytvořili svá vlastní toponyma). Pro ty, kteří studují nebo

dlouhodobě pracují mimo své bydliště, je většinou typický soubor toponym redukován na pojmenování nejdůležitějších orientačních bodů v příslušné obci a jejím okolí, zcela v souladu se skutečností, že jejich potřeba podrobné orientace v „domácím“ katastru je ve srovnání s ostatními obyvateli dané obce výrazně menší. Naše tvrzení dokládá výzkum provedený mezi studenty oboru Český jazyk a literatura na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity (většina z nich neprošla žádnou výukou onomastických předmětů). Ze 67 dotázaných pouze 26 uvedlo více než 10 pomístních jmen a názvů místních částí, které znají a aktivně užívají ve svém bydlišti (ale většinou se jejich počet pohyboval mezi 10 – 15 jmény). K rozkolísání místní toponymie přispívají též turistické mapy, které mnohdy uvádějí jména v daném místě neužívaná. Jejich rozšíření a včlenění do místní toponymie napomáhá turistika.

Zkoumání živé toponymie jako součásti jazykové krajiny (viz David – Mácha, 2014, s. 34–44), umožňující přihlížet k výše uvedeným skutečnostem, je úkol důležitý. Vzhledem k tomu, že dnes máme k dispozici relativně úplný onomastický materiál České republiky z 1. poloviny 20. stol., jenž se postupně systematicky zpracovává (podrobněji <http://spjms.ujc.cas.cz>; <http://mam2.ujc.cas.cz/onomast-pj/>), lze výzkum živé toponymie nejen o něho opřít (i současná toponymie obsahuje starobylá jména), ale také s ním živou toponymii srovnat (typologicky i v jednotlivostech) a postihnout v relativní úplnosti vývoj toponymie v dané oblasti na přelomu druhého a třetího tisíciletí. Toto bádání však musí být interdisciplinární, neboť jazykovědci, historikové, etnologové, geografové a zástupci dalších oborů, kteří využívají/hodlají využívat onomastického materiálu ve svém bádání, by si měli uvědomit, že k odkrytí pravé výpovědní hodnoty (a zachování jeho hodnoty kulturní) je nutná jejich součinnost. Z toho plyne, že ten, kdo se vlastními jmény zabývá, musí být obeznámen se základy příslušných věd nebo se spojit s odborníky z těchto oborů. Jen takový přístup k toponymii může zainteresovaným vědním disciplínám přinést užitek a zároveň zachovat toto vzácné kulturní dědictví.

PŘEDPOKLADY ÚSPĚŠNÉHO VÝZKUMU PROPRIÍ (SE ZAMĚŘENÍM NA TOPONYMA)

1) Výběr spolehlivých pramenů. Pro výzkum stč. toponymie jsou důležité písemné památky z období do 15. století. V těchto případech se většina badatelů obrací spíše k edicím starobylých písemností než k originálním rukopisům, ale je třeba mít na mysli, že všechny dosavadní edice nejsou stejně spolehlivé. Např. Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae (CDM), zejména jeho třetí a čtvrtý díl (CDM III, 1841, CDM IV, 1845), obsahuje vymyšlené listiny (tj. nikdy neexistovaly). Výzkum založený na takovém materiálu (bez vědomí výše uvedených skutečností) by badateli vědecký věhlas rozhodně nepřinesl. V dnešní době jsou

mnohé edice dostupné v digitalizované podobě na webu Centra mediévistických studií [<http://cms.flu.cas.cz/cz/badatele/sources-online.html>], nabízí se tedy ke studiu materiál spolehlivý i nespolehlivý, a je na badateli a jeho odpovědnosti, jaký pramen si zvolí.

Pro toponymii historicky doloženou do r. 1283 je nejspolehlivější kritická edice označovaná jako CDB, tj. *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae* (CDB I, 1907, CDB II, 1912, CDB III, 1, 1942, CDB III, 2, 1962, CDB IV, 1, 1965, CDB IV, 2, 1965, CDB V, 1, 1974, CDB V, 2, 1981, CDB V, 3, 1982, CDB V, 4, 1993, CDB VI, 2006). Jde o moderní edici diplomatického materiálu vztahujícího se k č. zemím, tzv. územní diplomatář, který pokrývá území v hranicích současné ČR s výjimkou Valticka, jež bylo připojeno k ČR až v roce 1920. CDB je základní pramennou základnou pro č. dějiny doby středověku. Po svém dokončení obsahuje veškerý diplomatický materiál (akty, listiny, mandáty, listy), který se týká č. zemí od počátků státu až do roku 1310 (nástup Lucemburků na český trůn).

Pro dobu, pro niž není k dispozici CDB, existují starší edice, jejichž spolehlivost je však z různých důvodů omezená. To se týká především moravského diplomatáře (CDM). Jeho první díl (CDM I, 1836]) se omezuje na diplomatický materiál týkající se Moravy, do počátku 20. století byl doveden v patnácti dílech k roku 1411 (CDM XV, 1903]), kdy Morava přešla pod přímou vládu českého krále. S touto edicí je třeba pracovat velmi obezřetně a mít na paměti, že vedle zcela vymyšlených listin (o nich viz výše) jsou mnohé texty otištěných listin – zejména ve starších svazcích – nespolehlivé. Pro starší období je již CDM nahrazen moderní edicí CDB, avšak pro 14. století je stále aktuální. Potřebnou orientaci v pramenech do 15. stol. nabídnou od r. 2016 hesla Z. Svitáka v Novém encyklopedickém slovníku češtiny on-line (heslo Prameny češtiny). Ovšem požadavek spolehlivosti zkoumaných pramenů platí obecně, v našem případě nejen pro staročeskou toponymii, ale i středněčeskou (období od 16. století do 2. třetiny 18. století) a novočeskou (od poslední třetiny 18. století). – Aktuální poučení o pramenech historické topografie podává Sviták (2014).

Při výzkumu živé toponymie je získání spolehlivého onymického materiálu podmíněno **volbou spolehlivých respondentů**. Jak již bylo naznačeno výše, jednotlivé sociální skupiny se vyznačují rozdílnou aktivní i pasivní znalostí místní toponymie. Mezi nimi panují následující diference: stará generace x střední generace x mladá generace; starousedlíci x nově přistěhovaní; obyvatelé studující a pracující v místě bydliště x obyvatelé studující a pracující mimo své bydliště; drobní zemědělci, lesní dělníci apod. x ostatní obyvatelé pracující v místě bydliště; místní obyvatelé x chataři x turisté atd. K těmto skutečnostem je třeba přihlížet.

2) Správné přečtení zápisu toponyma spojené s lokalizací objektu. Opomenutí této zásady může znehodnotit výzkum jinak seriózní. Např. H. Bartek a L'. Novák určovali chronologii změny $g > h$ na slovenském území podle listinných dokladů. Mezi prvními doklady na tuto změnu jsou podle nich: 1217 *Hojnicha*, 1235 *Huzina*, 1246 *Druha*, 1260 *Hernoch*. Ale lokalizace těchto toponym, jejich identifikace s dnešními osadami ukázala, že ve skutečnosti jde o *Chvojnici*, *Chocinu*, *Suchou* (listina byla špatně opsána) a *Chrenovec*, že zde tedy vůbec žádné doklady pro změnu $g > h$ nejsou (podle Šmilauera, 1966, s. 34). Samozřejmostí je dobrá znalost soudobé grafiky i užitého jazyka v příslušném vývojovém stadiu (stará čeština, čeština střední doby, nová čeština) včetně toponymických typů, protože starobylá jména jsou často zkomolena nebo chybně zaznamenána; k zápisům proprií v období 12. – 18. století viz Čornejová – Rychnovská – Zemanová (eds.) (2010).

3) Znalost místních strukturních typů, např. při hledání zaniklých osad podle toponym. Nelze předpokládat, že každé pomístní jméno nebo název místní části se sufixy *-ice*, *-ovice* na území České republiky je pozůstatkem po zaniklé obci, např. typ Petrovice byl ještě ve 20. století poměrně častým označením zemědělských usedlostí (nazvaných podle svého majitele) ve východní části Slezska (Pleskalová, 1992, s. 112).

4. Správné pochopení nářečních podob. Mnohá toponyma a z nich zvláště anoikonyma žijí ve svých nářečních podobách a spolehlivě plní základní onymické funkce, i když jim většina uživatel už nerozumí: např. moravská pomístní jména *Hék* (tj. Hájek), *Holčka* (Ulička), *Vubce* (Obce), *Na haliji* (Na aleji), *Na kalskách* (Na kaliskách), *Hóvarke* (Úvarky). V takových případech je třeba se opřít o dialektologickou literaturu, především o ta díla, která se týkají přímo nářečí zkoumaného regionu.

5) Jména německá a jinoslovanská užívaná na našem území vyžadují dobrou znalost příslušných jazyků. Pro starší období je třeba být obeznámen se základy latiny (do 13. stol. totiž plnila latina v českých zemích funkci kulturního jazyka, v dalších vývojových obdobích až do 18. století hrála rovněž důležitou roli). Složitou problematiku představuje přejímání českých toponym do němčiny a německých do češtiny, přičemž v různých vývojových obdobích měly tyto procesy svá specifika. V této souvislosti připomínáme, že toponyma utvořená od německých antroponym nemusí vypovídat o (někdejší) národnosti obyvatel. Češi mívali běžně jména německá (např. antroponymum *Konrád* je časté už ve 12. století) a stojí za zmínku, že jméno *Wenzel*, německou podobu českého *Václav*, užívali do konce 18. století jak Němci, tak Češi. Také je třeba počítat se skutečností, že některá antroponyma bývala

v průběhu vývoje překládána (*Švec* > *Schuster*). Aktuální poučení o německých vlastních jménech v češtině včetně veškeré důležité odborné literatury podává J. Matúšová (2015).

6) Stejnou pozornost jako vlastní jméno zasluhuje i konkrétní pojmenovávaný objekt (i zaniklý). Např. jména utvořená z apelativních pojmenování rostlin a živočichů mohou vypovídat o jejich výskytu či rozšíření na daném území, ale nelze postupovat mechanicky; je třeba počítat se jmény metaforickými (hrad *Čáp*, některé *Šafranice* získaly jméno podle obdobného zbarvení půdy) nebo deantroponymickými (např. *Čížkov*, pole *Melouniště* a *Hrachovec* nazvaná podle majitelů Melouna a Hrácha; podrobněji Šmilauer, 1966, s. 151). Také v jiných případech může být volba správného výkladu jména podmíněna dobrou znalostí objektu: pomístní jméno *Netroufalka*, časté na jižní a střední Moravě, lze považovat za a) deantroponymické, jestliže objekt vlastnil Netroufal, nebo b) deverbální (< *netroufat* (*si*)), pokud vyjadřují charakteristiku objektu na základě jistého děje – ‘těžko přístupný pozemek, který si majitelé netroufali obdělávat’ apod. (Pleskalová, 1992, s. 99).

ZÁVĚR

Respektování těchto požadavků umožní nejen správný výklad jmen, ale také vytvoření spolehlivé materiálové základny k systematickému zkoumání živé toponymie (zahrnující „stará“ i „nová“ jména). Výzkum reprezentativního živého toponymického materiálu umožní nejen poznat a představit současnou toponymii, ale s ohlednutím na předchozí vývojová období (zejména na toponymii 20. století) umožní postihnout její vývojové tendence a tak přispět k hlubšímu poznání vývoje českého národního jazyka. S výsledky toponymických výzkumů je třeba seznamovat nejen vědeckou, ale populárně vědnou formou též širokou veřejnost (včetně nejmladší generace), podněcovat v ní zájem o toto vzácné kulturní dědictví i o daný region. Vzorem mohou být publikace J. Davida a jeho spolupracovníků, vedle již několikrát citované publikace Davida – Máchy (2014) také regionální monografie zaměřené na severní Moravu (David, 2012, Mácha, 2013), jež plní zároveň funkci výchovnou. V této souvislosti je třeba ocenit, že na propagaci současné toponymie mají jistý podíl i samotné obce, neboť na jejich webových stránkách jsou často uváděna místní toponyma včetně jejich výkladů, jež většinou respektují odbornou onomastickou literaturu. Naše tvrzení dosvědčují také odpovědi 67 studentů z Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Na otázku, kde by hledali poučení o původu toponyma, odpověděli: a) na webových stránkách obce (51 %), b) v etymologických, popř. toponymických slovnících (49 %). (Někteří z nich uvedli oba zdroje.) Je potěšitelné, že pouze 10 ze 67 oslovených napsalo, že je původ jmen vůbec

nezajímá, a naopak že velká část z nich uváděla toponymické a etymologické slovníky. To je pro další osudy živé toponymie dobré znamení, které napovídá, že zájem o vlastní jména nezanikne ani v 21. století.

LITERATURA

CDB: *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae* I (1907). Ed. G. Friedrich. Pragae; II (1912). Ed. G. Friedrich. Pragae; III, 1 (1942). Ed. G. Friedrich. Pragae; III, 2 (1962). Ed. G. Friedrich et Z. Kristen. Pragae; IV, 1 (1965). Ed. J. Šebánek et S. Dušková. Pragae; IV, 2 (1965). Indices... Ed. J. Šebánek et S. Dušková. Pragae; V, 1 (1974). Ed. J. Šebánek et S. Dušková. Pragae; V, 2 (1981). Ed. J. Šebánek et S. Dušková. Pragae; V, 3 (1982). Series regestorum. Ed. J. Šebánek et S. Dušková. Pragae; V, 4 (1993). Prolegomena... Ed. S. Dušková et V. Vašků. Pragae; VI (2006). Ed. Z. Sviták, H. Krmíčková et J. Krejčíková; cooperante J. Nechutová. Pragae.

CDM: *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae* I (1836). Ed. A. Boczek. Olomucii; III (1841). Ed. A. Boczek. Olomucii; IV (1845). Ed. A. Boczek. Olomucii; XV (1903). Ed. B. Bretholz. Brünn.

CENTRUM MEDIEVISTICKÝCH STUDIÍ: <<http://cms.flu.cas.cz/cz/badatele/sources-online.html>>.

ČORNEJOVÁ, M. – RYCHNOVSKÁ, L. – ZEMANOVÁ, J. (eds.) (2010): *Dějiny českého pravopisu (do r. 1902)*. Brno.

DAVID, Jaroslav (2012): *Paměť města – názvy míst*. Ostrava.

DAVID, Jaroslav – MÁCHA, Přemysl (2014): *Názvy míst. Paměť, identita, kulturní dědictví*. Praha.

HÁJEK Z LIBOČAN, Václav (1541/2013): *Kronika česká*. Ed. J. Linka, 2013. Praha.

KOSMOVA KRONIKA ČESKÁ (1975). Přeložil Karel Hrdina. Praha.

KOLÁR, Jaroslav (1972): „K podobám epičnosti v Hájkově Kronice“. In: D. Jeřábek – M. Kopecký – K. Palas (eds.), *Literárněvědné studie; profesoru Josefu Hrabákovi k šedesátinám*, s. 65–70. Brno.

KOLÁR, Jaroslav (1981): Hájkova Kronika a česká kultura. In: Ed. J. Kolár, Václav Hájek z Libočan: *Kronika česká; výbor historického čtení, 1541*, s. 7–24. Praha.

LINKA, JAN (ed.) (2015): *Na okraj Kroniky české. Studia Hageciana* I. Praha.

LUTTERER, Ivan – ŠRÁMEK, Rudolf (2004²): *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Havlíčkův Brod.

MÁCHA, Přemysl (2013): *Tajemství v názvech ukrytá. Morávka, Krásná, Raškovice, Pražmo, Vyšní Lhoty*. Brno.

MATUŠOVÁ, Jana (2007): K vývoji vlastních jmen německého původu v češtině po roce 1945. *Bohemistika* 7, č. 1, s. 25–30.

MATUŠOVÁ, Jana (2015): *Německá vlastní jména v češtině*. Praha.

PLESKALOVÁ, Jana (1989): Vývoj anoikonymie v oblastech nově osídlených po roce 1945. In: M. Majtán (ed.), *Aktuálne úlohy onomastiky z hľadiska jazykovej politiky a jazykovej kultúry*. Bratislava, s. 113–118.

PLESKALOVÁ, Jana (1992): *Tvoření pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*. Jinočany.

PLESKALOVÁ, Jana (1999): *Česká pomístní jména v diachronním pohledu*. *Acta onomastica* 40, 1999 (2000), s. 186–195.

PLESKALOVÁ, Jana (2011): *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000–2010*. Brno.

STAROČESKÁ KRONIKA TAK ŘEČENÉHO DALIMILA (1988). J. Daňhelka – K. Hádek – B. Havránek – N. Kvítková (eds.). Praha.

SVITÁK, Zbyněk (2014): *Úvod do historické topografie českých zemí*. Brno.

ŠMILAUER, Vladimír (1966): *Úvod do toponomastiky*, Praha.

ŠRÁMEK, Rudolf (1972): Toponymické modely a toponymický systém. *SaS*, 33, č. 4, s. 304–318.

ŠRÁMEK, Rudolf (1999): *Úvod do obecné onomastiky*. Brno.

ŠRÁMEK, Rudolf (2007): Onomastika. In: J. Pleskalová – M. Krčmová – R. Večerka – P. Karlík (eds.), *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha, s. 377–425.

<http://mam2.ujc.cas.cz/onomast-pj/>.

<http://spjms.ujc.cas.cz>.

Kontakt: pleskalo@phil.muni.cz